

İnsan-ı Kâmil Modeli Olarak Hz. Muhammed'in (sav) Örnek Şahsiyeti

As a Perfect Human Model the Exemplary Personality of Muhammed (pbuh)

Muhammed Koç*

¹ Dr. Muhammed Koç, <https://orcid.org/0000-0003-1761-0916>, muhammedkoc2023@gmail.com
Dr. Muhammed Koç, <https://orcid.org/0000-0003-1761-0916>, muhammedkoc2023@gmail.com

* Corresponding author

Araştırma Makalesi

Sürec

Geliş: 01/07/2024
Kabul: 24/08/2024
Yayın Tarihi: 01/09/2024
Yayın Sezonu: Eylül

Benzerlik

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal yazılımı ile taranmıştır.

Telif Hakkı & Lisans

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman

Bu çalışmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Atf

Koç, M. (2024). "İnsan-ı Kâmil Modeli Olarak Hz. Muhammed'in (sav) Örnek Şahsiyeti". *Tanım Tenkit Teori*, 3: 36-48

Öz

Allah Resulü, yaşadığı dönem boyunca beşeriyetin tefekkür ve tezekkür yönünden insanlığa her yönüyle güzel bir örnek olmuştur. Beşeriyetin gündelik hayatında insanlık ilişkilerinde nasıl olması gerektiğine dair örnek bir şahsiyet ve kıymete kadar son peygamber olarak gönderilmiştir. İslam ahlakını teoriden pratiğe aktararak ve diğer ahlaki sistemlerden üstün olan Hz. Peygamber'den bize tevarüs eden üstün bir ahlakıdır. Hz. Peygamber'in hayatındaki ölçü ve kıstaslar, hâl ve davranışlar; asırlar boyunca korunarak günümüze kadar ulaşmıştır. Peygamber Efendimizin hayatının her evresi, insan yaşantısındaki her devre ve aşaması için bizlere pek çok örnek davranış sergilemektedir. Bundan dolayı O'nun hayatı hangi kademe ve durumda bulunursa bulunsun tüm insanlığı kuşatmaktadır. Ayrıca Peygamberimizin hayatı kulların kendi istidatları ölçüsünde taklit edebilecekleri fiili, müşahhas ve mükemmel bir örnek teşkil etmektedir. Yani İslam dinini her insanın rahatlıkla anlayabilmesi için Allah Resulü'nün hayatı bir model olarak uygulaması için beşeriye sunulmaktadır. Cenab-ı Hak bütün bu hususlarda Peygamberimizin hayatını bize örnek olarak göstermektedir. Bu bağlamda beşeriye miras olarak kalan en büyük insan-ı kâmil, zarif ve nezih yaşantısıyla Hz. Peygamber'dir (sav). Yüce Allah'ın insanlığa göndermiş iman esasını başında olduğu olduğu peygamberlere iman onlara inanmayı, onları tanımayı ve bilmemizi gerektirir. Peygamberler zincirinin son halkası olan Hz. Muhammed'e (sav) iman, itaat ve ittiba etmek bütün Müslümanlar için birer vecibe ve imanın gereğidir. Bunu hakkıyla yerine getirmemiz için onu yakından tanımak, getirdiği risaleti doğru anlamak gerekmektedir. Dolayısıyla Müslümanlar yaşantılarının her kademesinde Kur'an-ı Kerim'in emir ve yasaklarına itiba etmelidirler. Bunun yanında Hz. Muhammed'i (sav) hayatını kendilerine model bir şahsiyet olarak yaşantısı boyunca uygulamaya gayret etmelidirler. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim insanlığı kâmil bir seviyeye getirerek Yüce Allah'ı ve Peygamber'i bizlere tanıtan ilahi bir keldir. Yüce Allah insanı beden ve ruh oluşumuyla mükemmel bir şekilde yaratarak dünyada kendisine vekil tayin etmiştir. İnsanoğlu, günlük yaşantısının her kademesinde Allah'ı tanıması ve Peygambere itaat etmesiyle kulluk vazifesini yerine getirmiş olmaktadır. Tasavvufta insan-ı kâmil tabiri önemli bir hususu oluşturmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de zikredilmese de dayandığı yer ve asıl kaynağı Kur'an-ı Kerim'dir. Dolayısıyla Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de zikredilen fazilet, ihsan, ihlas, temiz kalp, Allah korkusu ve kalbin titremesi gibi ifadeler kâmil bir insan-ı iştret etmektedir. Yüce Allah Hz. Peygamberi örnek bir şahsiyet olarak insanlığa göndererek ve O'nu vahiyle müdeleyerek insanlığın yaratılıştan itibaren insan-ı kâmil vasfını muhafaza etmektedir. Allah Resulü yaratılanların en güzeli, en kamili ve en merhametlisidir. Dolayısıyla İnsan-ı kâmil, Yüce Allah'ın her mertebedeki tecellilerine nail olan kul anlamında bir tasavvuf terimi olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda en başta insan-ı kâmil olan Rahmet Peygamberidir. Bundan dolayı O'na tâbi olunmadan kâmil bir insan olmak mümkün olmayacaktır. Yüce Allah bütün mahlukata rahmetiyle muamele etmektedir. İnsan-ı Kâmil olmanın şartları Kur'an ve sünnette yer almaktadır. İman ve salih amel ise kâmil bir insan olmanın ön şartlarından biridir. Salih bir amel, nefsin tezkiyesi ve ibadetlerin doğru olmasına bağlıdır. Allah kullarına kendini ve kainatı bilmesi için akıl vermiş ve vahiy ile bunu hatırlatarak desteklemektedir. Bu bağlamda ilk başta insan-ı kâmil olan Hz. Peygamberdir. Hz. Peygamber'den sonra gelen insanlar insan-ı kâmil olma potansiyeline sahiptir. Bu seviyeye ulaşmak ise nefsi kötü alışkanlıklardan arındırarak ve Allah ve Resulü ile berabek olmaktan geçmektedir. Allah salih amel işleyenler için büyük fazilet tabirini kullanmaktadır. Kul, aciz olduğunu bilmek suretiyle Rabbinin yüceliği karşısında sorumlu olduğunu farkına varır. Kâmil olan insanlar kimseye zarar vermezler. Bu kulların vasıfları ise takva, adalet, salih amel ve güzel ahlakıdır. Yüce Allah kullarını yapabileceklerinden sorumlu tutmaktadır. Dolayısıyla insanoğlu kulluk bilincine vararak bu sorumlulukları yerine getirmek suretiyle insan-ı kâmil seviyesine ulaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, Hz. Muhammed, Şahsiyet, Rol Model, Güzel Ahlak

Research Article

History

Received: 01/07/2024

Accepted: 24/08/2024

Published: 01/09/2024

Pub Date Season: September

Plagiarism

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Copyrights & Licensing

The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles were complied with during the preparation of this study and all the studies utilised are mentioned in the bibliography.

Conflicts of Interest

No conflict of interest declared.

Financial Support

No external funding was used to support this research.

Citation

Koç, M. (2024). "As a perfect human model the exemplary personality of Muhammad (pbuh)". *Description Critique Theoria*, 3: 36-48.

Abstract

Throughout his life, the Messenger of Allah served as a perfect example for humanity in terms of contemplation and gratitude. He was sent as a model personality to guide humanity in their daily lives and interpersonal relationships, and as the final prophet until the Day of Judgment. The Islamic morality, which surpasses other moral systems, is a superior morality that was bequeathed to us by the Prophet (pbuh). The measures, criteria, attitudes, and behaviors in the life of the Prophet have been preserved throughout the centuries and have reached us today. Every stage of the Prophet's life presents us with numerous exemplary behaviors for every period and stage of human life. Therefore, his life encompasses all of humanity, regardless of their circumstances. Moreover, the Prophet's life represents a concrete and perfect example that people can emulate according to their own capacities. In other words, the life of the Messenger of Allah is presented to humanity as a model for everyone to easily understand the Islamic religion and apply it. Allah Almighty has shown us the life of our Prophet as an example in all these matters. In this context, the greatest perfect human being, with a graceful and refined life, is the Prophet Muhammad, who had been left as a legacy to humanity. Belief in the prophets, beginning with the belief in the fundamental principles of faith that Allah sent to humanity, requires us to believe in them, know them, and understand them. Belief in the Prophet Muhammad, the final link in the chain of prophets, and obedience and following him are obligations for all Muslims and a requirement of faith. In order to fulfill this duty properly, we need to know him closely and understand the message he brought correctly. Therefore, Muslims should adhere to the commands and prohibitions of the Quran at every stage of their lives. In addition, they should strive to apply the life of the Prophet Muhammad as a model personality throughout their lives.

Our noble book, the Quran, is a divine word that introduces humanity to the exalted Allah and His Prophet, elevating mankind to a perfect level. Allah created humans perfectly with both body and soul, appointing them as His viceroys on Earth. By recognizing Allah in every aspect of their daily lives and obeying the Prophet, human beings fulfill their duties as servants. The concept of the "perfect human" holds significant importance in Sufism. Although not explicitly mentioned in the Quran, its foundation and origin lie within the Quran. Consequently, the virtues, benevolence, sincerity, pure heart, fear of Allah, and trembling of the heart mentioned in the Quran point towards the characteristics of a perfect human. By sending the Prophet as an exemplary figure and giving him the good news through revelation, Allah has ensured that humanity maintains the quality of being a perfect human since creation. The Messenger of Allah is the most beautiful, perfect, and merciful of all creations. Therefore, the term "perfect human" has emerged as a Sufi concept, referring to a servant who attains Allah's manifestations at every level. In this context, the first and foremost perfect human is the Prophet of Mercy. Without following him, it is impossible to become a perfect human. Allah treats all His creatures with mercy. The conditions of becoming a perfect human are stated in the Quran and the Sunnah. Faith and righteous deeds are one of the prerequisites to becoming a perfect human. A righteous deed depends on the purification of the soul and the correct performance of worship. Allah has given humans reason to know Himself and the universe, and has supported this with revelation. In this context, the first perfect human is the Prophet Muhammad (pbuh). After the Prophet, people have the potential to become perfect humans. Reaching this level requires purifying oneself from bad habits and being with Allah and His Messenger. Allah uses the term "great virtue" for those who perform righteous deeds. By knowing one's own weakness, a servant realizes their responsibility before the greatness of their Lord. Perfect people do not harm anyone. The qualities of these servants are piety, justice, righteous deeds, and good character. Allah holds His servants accountable for what they are capable of. Therefore, by realizing their servitude, human beings reach the level of a perfect human by fulfilling these responsibilities.

Keywords: Sufism, Prophet (pbuh), Personality, Role Model, Good Morals

Giriş

Rasûlullah (sav) insaniyet için model insan olup “yüce bir ahlak üzere”dir. Kur’an’ın ete kemiğe bürünmüş şeklidir. O, Yürüyen Kur’an olup beşeriyete bir tevazu örneğidir. Yanında heyecanlanıp sesi titreyenlere “Ben, kral değilim. Mekke’de kuru et yiyen bir kadının oğluyum.” diyerek “Rahat olun, heyecanlanmayın, ben de sizin gibi bir insanım.” mesajı veren hak ve halk adamı idi. O, geceleri âbid, gündüz mücahiddi. O hem Allah’a karşı kulluk görevini hakkıyla yerine getiren hem de topluma karşı görevini yerine getiren bir peygamberdi. O, rahmet peygamberiydi. Devlet idaresi için çeşitli kademelere görevli tayininde ehliyet ve liyakat esasına riayet eder; layık olan kişileri çok genç olsalar da -soylu ailelerden olmasalar bile- görevlendirirdi. Hak olan hususlarda kendisine ve görevlilerine itaat edilmesini ister ancak “Allah’a isyan olan yerde kula itaat yoktur” buyurarak, hakka ve hakikate uymayan konularda, halkın itaatle sorumlu olmadığını belirtirdi. Böylece hak sınırları içerisinde emire itaati gerekli görmeye birlikte halkı kendi hizmetine mecbur kişiler olarak görmez, kendini onların üstünde saymazdı; bilakis onların içinden, aralarından biri idi.

O, evde iyi bir aile reisi, toplumda iyi bir cemiyet adamı, camide iyi bir imam, mahkemede âdil bir kadı/hâkim, Mekke’de cemaat lideri, Medine’de devlet başkanıydı.”

Görüldüğü gibi O, hayatın her kesitinde vardı. Dolayısıyla bugün de Muhammedî bir hayat için, hayatımızın her diliminde O olmalıdır. O’nun günümüzde rehberliğine çok ihtiyacımız vardır. Bundan dolayı O’nun doğru anlaşılması ve doğru anlatılması gereklidir.

1.1. Hz. Peygamber’in Örnek Ahlakı ve Kişiliği

Kur’an-ı Kerim Hz. Peygamber’in (sav) örnek yaşantısıyla vücut bulmuştur. Bu durum sözden fiile, muamelattan ahlaka kadar bize eşsiz bir İslami yaşam çerçevesi oluşturmaktadır. Bundan dolayı genç-yaşlı, fakir-zengin, amir-memur herkesin ulvi ahlak timsali Hz. Peygamber’in (sav) eşsiz yaşantısından örnek alması gerekmektedir. Dolayısıyla bu minval üzere gösterilecek çaba ve gayret her bir şahsın ahlaki ve içtimai davranışlarının normal hâle gelmesine yardım edecektir. Böylece içinde yaşadığımız hayat; insana daha iyi, barış ve huzur içinde bir yaşam sağlamış olacaktır. Hz. Peygamberi (sav) tanımak ve Onun eşsiz ahlakını örnek almak ancak Kur’an-ı Kerim’i bilmek ve yaşamakla mümkün olacaktır. Nitekim Kur’an-ı Kerim’de Hz. Peygamber hakkında Müslümanlar için “örnek insan, model bir şahsiyet” olarak bahsedilmektedir: “Ant olsun ki Allah Resulü’nde sizler için Allah’a ve ahiret gününe kavuşmaya inanan ve Allah’ı çok hatırlayan kişiler için en güzel örnek vardır.” (Kur’an Yolu, Ahzab, 33/21)

1.2. Örnek Şahsiyeti

O’ndan “rol model” olarak bahseden Kur’an, O’nun “yüce bir ahlak üzere olduğunu” (Kur’an Yolu, Kalem, 68/4) da belirtir. Ayrıca bu gerçeği Rasûlullah (sav) şu şekilde ifade etmektedir: “Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.” (Ahmed bin Hanbel, s. 381)

Bu ayet ve hadis ışığında Rasûlullah’ı (sav) değerlendirdiğimizde O’nun toplumda bir ahlak inşa etme sorumluluğu taşıdığını görüyoruz. Bu bağlamda Hz. Ayşe’ye, Hz. Peygamber’in ahlakı sorulduğunda o, şu şekilde cevaplamıştır: “Siz Kur’an okumuyor musunuz? Onun ahlakı Kur’an idi.”

(et-Taberî, 1988, s. 18) İbn Cerir et-Taberî (ö. 310) Hz. Ayşe'nin yukarıdaki cevabından yola çıkarak Hz. Peygamber'in yüce ahlak üzere büyük edep ve terbiye üzere olmasını, bu edep ve terbiyenin Kur'an terbiyesi olarak yorumlamaktadır. Nitekim Hz. Peygamber (sav) de bir hadis-i şerifinde: "Beni Rabbim terbiye etti, terbiyemi de en güzel şekilde kıldı." (et-Taberî, 1988, s. 19) diye buyurmaktadır.

Hz. Peygamber (sav) son derece zarif, ince ruhlu ve kibar bir şahsiyete sahipti. Onun ince ruhlu oluşu, etrafındakilere karşı son derece nazik ve zarif davranmasından ileri gelmekteydi. Onun söz ve davranışlarıyla başkalarını kırmama konusunda gösterdiği özen ve itina Kur'an-ı Kerim tarafından da vurgulanmaktadır. Nitekim bunun ilahi bir rahmet sonucu bu şekilde olacağı zikredilmektedir. Hz. Peygamber'in (sav), yapısı itibarıyla yumuşak huylu, içe dönük Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber'in nezaket ve kibarlığını şu ayetle vurgulamaktadır: "Allah'ın rahmetiyle onlara nezaketle davrandın. Şayet kaba ve katı yürekli olsaydın hiç kuşkusuz etrafından dağılıp giderlerdi. O hâlde onları affet, bağışlanmaları için dua et, iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah kendisine dayanıp güvenenleri sever." (Kur'an Yolu, Âl-i İmran, 3/129) Yüce ilahi daveti ifa eden ve kâinata Allah'ın risaletini bildirmekle vazifeli bir kutlu elçi, paslanmış kalpleri ancak kibar ve yumuşak bir tavır, üstün ahlak ve nazik bir karakter sahibi olması yönüyle açabilirdi. Nitekim Allah Resulü'nün tabiatında katılık, ahlakında kabalık ve davranışlarında bir sertlik hâkim olsaydı etrafında insanlar toplanmazdı. Kur'an-ı Kerim'de insanlara karşı nezaket ve kibar tavır, hitabette ölçülü olmak önceki peygamberlere de emredilmiştir. Konuşmalarda nezaket ve kibarlık ilkesi, insanlara en güzel şekilde ve en güzel yöntemle hitapta bulunulması emredilmektedir. Onları bu yolla irşada yönlendirme Kur'an'da müminlere bir emir olarak yer almaktadır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "Kullarıma söyle: En güzel şekilde hitapta bulunsunlar." (Kur'an Yolu, el-İsrâ, 17/53) şeklinde emredilmektedir. Allah Resulü o kadar nazik ve kibar kişiliğe sahipti ki nezaket gereği muhatap olduğu hiç kimseye sırtını dönmezdi. Meclisinde bulunanlara son derece saygılı ve insani muamele gösterdiğini hissettirirdi. Her kim ki olursa olsun kendisiyle muhatap olanı dikkatle dinler, yüzünü karşısında bulunan kişiden başka bir yere çevirmezdi. Kendisine seslenen herhangi bir kimseye sadece yüzünü çevirmez, bütün bedeniyle seslenen kişiye karşı yönelerek icabet gösterirdi (Rahman, 1988, s. 41). Bütün bu özellik ve hasletleri, Hz. Peygamber'in (sav) kendisinden sonraki ümmeti için örnek timsali şahsiyetiyle bugüne kadar devam edegelmektedir.

1.3. Şefkatli ve Merhametli Olması

Allah Resulü (sav) beşerî münasebetlerde son derece şefkatli ve müşfik bir yapıya sahipti. Yapı itibarıyla tüm insanlara karşı sevgi ve merhametle muamelede bulunurdu. Yeri gelince kendisine kötülük ve düşmanlık yapanlara karşı sert ve kaba davranışta bulunmaktan bile kaçınırdı. Hz. Peygamber'in (sav) küçük yaşından itibaren yanından hiç ayrılmayan Hz. Enes'in anlattıklarında bunları görmek mümkündür. Hz. Enes'in annesi, Hz. Enes'i küçük yaşlarında Hz. Peygamber'in yanına getirerek, onun Hz. Peygamber'e hizmette bulunmasını arzu etmiştir. Yaklaşık on yıla kadar Allah Resulü'nün yanında bulunup hizmet eden Hz. Enes (ra) daha sonra onun kendisine karşı tutum ve davranışlarını şu şekilde

ifade etmektedir: “Allah Resulü’ne (sav) on yıl kadar yanında bulunarak hizmette bulundum. Bu süre içerisinde bir kere olsun bana ‘Bu yaptığın ayıp veya yanlış! Bunu neden yaptın veya şunu neden yapmadın?’ diye bir karşılık ve hitabette bulunmadı.” (en-Nevevî, 1980, s. 250) Allah Elçisi’nin kalbi her zaman ümmetinin mutluluğu için çarpar, onların cehalet ve küfür karanlıklarında kalmasına son derece mahzun olurdu. Cenab-ı Allah bununla ilgili kendi keliminde şöyle buyurmaktadır: “Size içinizden öyle bir peygamber geldi ki sizin küçük bir sıkıntıya düşmeniz bile onu üzmektedir. O, size çok düşkündür. Onun yüreği, müminler için şefkat ve merhametle çarpar.” (Kur’an Yolu, et-Tevbe, 9/128-129) Allah Resulü (sav) insanlara karşı son derece merhametli, kalbi insan sevgisi ve merhametiyle doludur. Allah Resulü, tehlikeli zamanlarda bile bu prensibini ihmal etmemiş ve hiç unutmamıştır. Onun Uhud Harbi’nde düşmanları tarafından yaralanan mübarek yüzü kan içinde iken bile “Peygamberlerin canına kast eden bir millet nasıl kurtuluşa ulaşabilir? Ya Rabbi sen kavmime yol göster, onlar ne yaptıklarının farkında değiller, bilmiyorlar!” diye rabbine karşı niyaz ve duada bulunuşu bunun en büyük misallerindendir (Üstün, 1984, s. 59) Bu bağlamda Hz. Ayşe’nin anlattıklarında da bazı örnekleri görmek de mümkündür. Hz. Ayşe, Allah Resulü’nün merhamet ve şefkatini şu şekilde anlatmaktadır: “Allah elçisi (sav), cihat haricinde ne kadın ne de cariye hiçbir kimseye el kaldırmıştır. Kendisine dokunan zarardan dolayı hiçbir kimseden intikam almamıştır. Onun sevgisi, şefkat ve merhameti son derece geniş ve kuşatıcıydı. Bu konuda hiçbir zaman zengin ve fakir ayrımı yapmazdı. Zenginlere olduğu gibi fakirlere de her daim hoş ve iyi münasebette bulunurdu. Allah Resulü bir gün Mekke’nin ileri gelenlerine İslam’ı tebliğ ederken fakir ve âmâ olan Abdullah b. Ümmü Mektum geldi. Hz. Peygamber’e bir şeyler sormak, ilahi emirler hususunda bilgi edinmek istedi. Ümmü Mektum, gözleri görmediği için Allah Resulü’nün o anda meşgul olduğunu farkında değildi. Hararetle Mekkeli önde gelenlere İslam’ı anlatmaya, onları hak olan dine çağırmaya dalmış bulunmaktaydı. Allah elçisi, âmâ olan kişinin sonra gelerek istediğini sorabileceğini düşünerek ona fazla ilgi göstermedi. Israrla sorulan sorular karşısında, mutsuzluğu yüzüne yansımıştı. Onun bu küçük ihmali, Allah tarafından hoş karşılanmadı ve bu hadise üzerine Abese suresinin ilk ayetleri nazil oldu: “Peygamber kendine gelen âmâdan ötürü yüzünü ekşitti ve geri döndü. Resulüm! Onun hâlini sana kim bildirdi? Belki o temizlenecek yahut öğüt alacak da o öğüt ona fayda verecek. Kendisini muhtaç görmeyene gelince sen, ona yöneliyorsun. Oysaki onun temizlenip arınmasından sen mesul değilsin!” (Kur’an Yolu, el-Abese, 80/1-7)

Bazı tefsir kaynakları, Hz. Peygamber’in bu hadiseden sonra daha dikkatli davrandığını açıklamaktadır. Hz. Peygamber (sav) bu olaydan sonra Abdullah b. Ümmü Mektum ile her karşılaştığında “Kendisi yüzünden Rabbimin beni azarladığı kişi merhaba!” diyerek ona hâl ve hatır sorardı. Bunun dışında herhangi bir ihtiyacı olup olmadığını da araştırırdı. Hatta Peygamberimizin cihat amacıyla şehir dışına çıktığı zamanlar iki defa Abdullah b. Ümmü Mektum’u Medine’ye vekil olarak tayin ettiği de bilinmektedir. Hz. Peygamber (sav) aynı zamanda fakirlere olduğu kadar kölelere, çocuklara, yaşlılara, kadınlara, yetimlere ve hayvanlara her zaman şefkat ve merhametle muamelede

bulunmuştur. Hatta düşmanlarına karşı da Allah'ın hukukunu çiğnemediği sürece merhametle muamelede bulunmuş ve ashabına da böyle davranmasına tavsiye etmiştir.

1.4. Cömert Olması

Allah elçisi Hz. Peygamber (sav) son derece latif ve cömert bir kişiliğe sahip idi. Kendisinden bir şey talep edenlere karşı hiçbir zaman yok ya da hayır ifadelerini kullanmazdı. İstekte bulunan kişiye karşı hazırda verecek bir şeyi bulunmazsa bu talebini daha sonra yerine getireceğini ifade ederdi. Talepte bulunan kişinin arzusunu sonra yerine getireceğine ilişkin söz verirdi. Daha sonra istenilen talebi temin ederek vermiş olduğu sözünü yerine getirmeye gayret gösterirdi (Söylemez, 2006, s. 152). “Sevdiğiniz şeylerden harcamadıkça iyiliğe ulaşamazsınız. Allah yolunda her ne infak ederseniz Allah onu bilmektedir.” (Kur’an Yolu, Âl-i İmran, 3/92) ayet-i kerimesi Allah Resulü’nün hayatının her safhasına yansımıştır. Ashabından İbn Abbas (ra) bununla ilgili şöyle buyurmaktadır: “Allah elçisi insanlar arasında en cömert ve en kerem sahibiydi. Özellikle Ramazan aylarında ve ayın sonlarında diğer zamanlardan daha cömert davranırdı. Cebrail (as) gelir, Hz. Peygamber Kur’an okur, Cebrail (as) dinlerdi. Cebrail (as) ile karşı karşıya kaldığı zamanlar her zamankinden daha da cömert olmaya çalışırdı. Allah Resulü hiçbir zaman sadaka kabul etmez fakat hediye kabul ederdi. Ashabına zaman zaman hediyeleşmelerini tavsiye ederdi. Hediyeleşmenin insanlar arasında sevgi ve muhabbet bağlarını kuvvetlendireceğini ifade ederdi. Bazı rivayetlere göre kendisine hediye getirenin, hediyesinin büyük veya küçüklüğüne bakmaksızın hediyesini kabul ederdi. Buna karşılık olarak hediye veren kişiye daha çok mükâfatla ihsanda bulunurdu.” (et-Tirmizî, 1887, s. 303)

1.5. Mütevazılığı ve Sadeliği

Allah Resulü son derece mütevazı ve sade bir yaşam hayatına sahipti. Günlük yaşantısıyla gayet sade giyinir ve her zaman kalbi kırıklarla beraber aynı sofrada bulunarak onlarla beraber yemek yerdi. Hz. Peygamber (sav) sofrada bulunduğu zaman önüne ne konulursa memnuniyetle yerdi. Hoşuna gitmediği gıdalar olursa yememeyi tercih ederdi. Fakat istemediğini ya da beğenmediğini ifade eden bir cümle kullanmazdı. Çevresindeki insanları iğrendirecek tutum ve davranışlardan son derece sakınırdı. Günlük yaşamında yeni elbiseyi de yamalı kıyafeti de giyerdi. Ancak giydiği kıyafetlerin son derece temiz olmasına özen gösterir ve ashabına da zaman zaman bu konuyla ilgili tavsiyelerde bulunurdu (Akseki, 1988, s. 135-136). Allah elçisinin çocukluk hayatı, yoksulluk ve yetimlikle geçmiştir. Buna istinaden Cenab-ı Allah bu gerçeği yüce kelimasında şu şekilde zikir etmektedir: “Allah seni yetim bulup da barındırmadı mı? Kararsız bulup da yol göstermedi mi? Seni yoksul bulup da zengin etmedi mi?” (Kur’an Yolu, ed-Duhâ, 93/6-8)

Allah Resulü’nün risalet görevinin yani peygamberliğinin ilk seneleri ve özellikle Mekke Dönemi yoksulluk ve birçok zorlukla geçmiştir. Mevcut zorluklar akabinde Medine Dönemi’yle büyük bir toplumsal otorite ve tesirli bir konum elde etmiştir. Zamanla İslam dininden aldığı güç ve otoriteyle yeni kurulan bir devletin başkanı olmuştur. İslam dininin yayılıp ve çoğalması için birçok savaşa katılmıştır. İştirak ettiği savaşlarda birçok ganimetler elde etmiştir. Dolayısıyla Allah elçisi isteseydi farklı yollardan

ve katıldığı savaşlar sonucunda elde edinilen bu ganimetlerle büyük bir varlık ve servet elde edebilirdi. Elde edilen ganimetlerle köşk veya saray yaptırabilirdi. Kendisine hizmet etmesi için hizmetçiler veya koruma memurları tahsis edebilirdi. Fakat Allah Resulü bu dünyanın lüks ve rahatlığına hiçbir zaman meyletmedi. Yaşamı boyunca her zaman sadelikten yana oldu ve daha çok ahiret yurdunu tercih etti. Allah Resulü aile yaşantısında da oldukça sade ve mütevazı olmayı tercih ederdi. İslamiyet, Medine Dönemi'nde Arap Yarımadası'nın büyük bir kısmına hâkim olmuştur. Bunun neticesinde sosyal yaşantıda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Başta Arap Yarımadası olmak üzere İslam toplumunda yoksulluk ve fakirliğin yerini refah ve zenginlik almaya başlamıştır. Mevcut şartlarda Hz. Peygamber'in (sav) mübarek zevceleri de Allah Resulü'nden süs ve ziynet takıları, elbiseler, daha iyi geçim arzu ederek neredeyse ona eziyet edecek duruma kadar varmışlardır (ez-Zemahşerî, 1977, s. 354). Nitekim bu durum Allah Resulü'nü son derece rahatsız etmiştir. Bu minval üzere ayetler inzal olmuştur: “Ey Allah elçisi! Hanımlarına şöyle söyle: Eğer dünya hayatını ve süs ziynetleri istiyorsanız gelin size boşanma bedellerini vereyim de sizi güzellikle salıvereyim. Eğer Allah peygamberini ve ahiret yurdunu diliyorsanız bilin ki Allah içinizden güzel davrananlar için büyük bir mükâfat hazırlamıştır.” (Kur'an Yolu, el-Ahzab, 33/28-34)

İslam âlimleri ve müfessirlere göre bahsi geçen ayetler Hz. Peygamber'e (sav) istinaden ilahi bir emir şeklinde inzal olunmuştur. Ayete göre Peygamberimiz (sav), hanımlarını serbest bırakacaktı. Hanımlarından da Hz. Peygamber'in yanında sebatla ve sade bir yaşam tarzıyla dünya hayatı ve ziynet arasında bir seçimde bulunmaları istenmiştir. Hz. Peygamber'in hanımlarının, Allah elçisini tercih ederlerse Allah huzurunda daha büyük bir sevaba mazhar olacakları bildirilmiştir. Nitekim Hz. Peygamber (sav) bu olayla ilgili hanımlarına açıklamada bulunmuştur. Hanımları da dünya süsü ve ziyneti yerine Allah Resulü'nü ve ahiret hayatını tercih ettiler. Bu yüzden Cenab-ı Allah, Peygamber hanımlarına dünya ve ahiret saadetinin ikisini birden ihsan eyledi (İbn Kesir, 2021, s. 401).

Allah elçisi ve ashabından bazılarının Hendek Savaşı'nda çok aç kaldıkları ve açlık hissini yatıştırmak için karınlarına taş bağladıkları bilinmektedir. Ebu Talha “Resulullah'a açlıktan şikâyette bulunup, elbisemizi kaldırarak karnımıza bağladığımız taşları gösterdik. Bunun üzerine Resulullah da elbiselerini kaldırınca onun karnı üzerinde de iki taş olduğuna şahit olduk.” diye rivayette bulunmaktadır. Buna benzer bir durumu Hz. Ömer de ifade etmektedir: “Resulullah'ı görmeye ziyarete gitmişim. Onun bir hasır üzerinde uzandığına şahit oldum. Hasırla arasında bir örtü bulunmadığı için hasırın izleri vücudunda iz bırakmıştı. Hurma yapraklarından doldurulmuş deri bir yastığa yaslanmıştı. Bunun üzerine ‘Ey Allah'ın Resulü! Halkımı zenginleştirilmesi için Allah'a dua et. Çünkü Allah'a kulluk etmeyen Fars ve Bizanslıları zenginleştirmiştir.’ dedim. ‘Böyle mi düşünüyorsun Ey İbn Hattab? O insanlara güzel şeyler sadece bu dünyada verilmiştir.’ şeklinde bir cevap vermiştir.” (Rahman, 1988, s. 61) Ebu Hureyre'den nakledilen bir rivayete göre Hz. Peygamber (sav) bu hadise karşısında “Siz dünya işlerinde sizden daha aşağı durumda olanlara bakınız. Böylece daha çok ibadet ve daha çok şükredesiniz. Ahiret işlerinde ise sizden daha üst seviyede olanlara bakarak örnek alın. Böylece daha çok ibadet etme arzusu duyarsınız.” şeklinde öğüt vermiştir. Hz. Ayşe'ye “Resulullah, evinde nelerle meşgul olurdu?” diye

sorulunca “Allah Resulü ev işleriyle uğraşır. Ailesine hizmet eder ve namaz vakti gelince namaza çıkardı.” diye cevap vermiştir (el-Buhârî, s. 239; en-Nevevî, 1980, s. 39). Hz. Peygamber arpa ekmek ve eritilmiş iç yağı yemeğe davet edilse bile davete icabet etme hassasiyeti gösterirdi. Hiçbir daveti geri çevirmezdi, az olan şeyi bile kabul ederdi. Bir koyun paçası bile hediye edilecek olursa memnuniyetle kabul ederdi (Hamidullah, 2000, s. 252). Allah Resulü, dünyevi mevzularda olduğu kadar nübüvvet konusunda da tevazuyu ilke edinmiştir. Bundan dolayı müminleri zaman zaman ikaz ederek çok aşırı gitmeme hususunda dikkatli olmaya davet etmiştir.

1.6. Edep ve Hayâsı

Allah elçisi son derece hayâ sahibiydi. Nitekim hayânın imandan geldiğini de buyurmaktadır. Hayâ ve edebe ehemmiyet vermeyen erkek ve bayan karışık olarak Kâbe’yi tavaf edecek kadar bir toplum içinden gelmiştir. Buna rağmen Hz. Peygamber’in (sav) bir genç kız kadar hayâ sahibi bir yapıda olduğu nakledilmektedir (Akseki, 1988, s. 135). İffet ve hayâ sahibi olan Hz. Peygamber hiçbir zaman yakışsız bir tavır ve yüksek sesle hitapta bulunmamıştır. O, pazara alışveriş için çıktığı zaman insanlara karşı kibar ve nazik davranırdı. Yüzünden hiçbir zaman tebessümü eksik etmezdi. Bir mecliste bulunduğu istemediği bir şey duyulduğu zaman insanlara karşı bir şey söylemezdi. Ancak yüzünün rengi, duygularını yansıtır ve ashâbı bu gibi durumlarda ihtiyatlı olmaya özen gösterirdi (Rahman, 1988, s. 65).

Yüce kitabımız Kur’an-ı Kerim’de, Hz. Peygamber’in son derece son derece edep ve hayâ sahibi biri olduğunu zikredilmektedir. Allah elçisinin edep ve hayâsı bazı durumlarda ilahî bir müdahaleyi getirecek kadar ileri seviyedeydi. Hz. Peygamber, hanesini davetli ve davetsiz insanların hizmetine tahsis ederdi. Aynı zamanda Müslümanların hanesinde oturmalarına ve yemek yemelerine müsaade ederdi. Zamanla ashâbı bu davetlerde ölçüyü kaçırarak izinsiz şekilde Allah elçisinin hanesine girip çıkmaya başlamışlardı. Ashâbı yemeklerden sonra Hz. Peygamber’in hanesinde uzun süre birbirleriyle sohbet dalmışlardı. Bu durum Hz. Peygamber’e ve ev halkına rahatsızlık vermişti. Hz. Peygamber, hayâ ve edebinden dolayı bu duruma karşı ashâbına müdahalede bulunmazdı. Ancak mevcut durumdan da rahatsız olan Peygamberimiz ve müminlere görgü kurallarını hatırlatan şu ayetler nazil olmuştur: “Ey İman edenler! Yemeğe çağırılmadan Peygamber’in evlerine gitmeyin ve yemek vaktini gözetlemeyin. Davet edildiğiniz zaman girin. Yemeği yiyince dağılın, söze dalmayın. Çünkü bu durum Allah elçisine eziyet veriyor. Fakat o, bu durumu size söylemekten utanıyor. Allah hakkı söylemekten çekinmez.” (Kur’an Yolu, el-Ahzab, 33/53-54)

Allah elçisinin diğer bir özelliği de hiç kimsenin ayıbını yüzüne karşı söylememesidir. Bir söz veya olaydan hoşlanmadığı zaman bu durum onun yüzünden belli olurdu. Kişinin bir ayıbını gördüğü zaman ayıp işleyeni incitecek veya kırıp üzecek bir şekilde ayıbını yüzüne karşı ifade etmezdi. Ayıp işleyen kişinin ayıbını toplum içerisinde açık olarak dile getirerek insanların mahcup durumda kalmalarına müsaade etmezdi. Doğru olmayan ve hatalı bir durum olduğunda genel olarak bu duruma açıklık getirerek en kısa sürede bunun düzeltilmesini tavsiye ederdi (et-Tirmizî, 1887, s. 209-210).

1.7. Edep ve Hayâsı

Hz. Peygamber (sas), yaşamı boyunca hiçbir zaman doğruluk ve dürüstlükten ayrılmamıştır. Hatta o, düşmanları tarafından takdir edilecek kadar doğru ve dürüst bir kişiliğe sahipti. Henüz peygamber olmadan önce kendisine Muhammedü'l-Emin lakabını verilmiş olması da bunun bir kanıtıdır. İlahi bir emirle Kur'an-ı Kerim, onu doğruluğa davette bulunarak bu hususa vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla bu ahlaki ilkenin tüm insanlar için son derece önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. "O hâlde seninle beraber tövbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol!" (Kur'an Yolu, Hud, 11/112) İbn Abbas, Kur'an'ın tamamında Resulullah'a bu ayetten daha şiddetli, daha zor ve çetin bir ayetin nazil olmadığını nakletmektedir (ez-Zemahşerî, 1977, s. 423-433). Buna istinaden bazı kaynaklarda Hz. Peygamber'in "Beni Hud süresi kocattı." dediği nakledilir. Ayet-i kerimede geçen "istikamet" kelimesi, "Emrolunduğun gibi, hak yoldan şaşmadan, dosdoğru bir şekilde devam et!" şeklinde tefsir edilmektedir. Bu sebepten geleneğimizde "İstikamet, kerametten üstündür." tabiri meşhurdur. Hakikaten de istikamet, kerametten üstündür çünkü istikamet en büyük keramet sayılmaktadır. İstikamet ne kadar zor ise de bir o kadar kişiyi kerim kılan büyük bir ahlaki meziyettir. Allah Resulü sadık ve dürüst bir kişiliğe sahipti. Aynı zamanda sıdk Hz. Peygamberimizin ve diğer peygamberlerin başta gelen sıfatlarından biri sayılmaktadır. Belli bir mevzunun veya beyanın "sadık" olması için kullanılan kelimelerin gerçekte uyum sağlaması yeterli olmaz. Bunlar dışında ayrıca konuşmacının düşüncesindeki hakikat fikri ile de uyum içerisinde olması gerekmektedir. Kelime olarak "sıdk" mana ve anlam içeriği bakımından en belirgin öge, gerçeği yansıtmak yolundaki niyet veya kararlılığın mevcut olmasıdır (İzitsu, 2012, s. 130-131).

Dolayısıyla Kur'an-ı Kerim'de münafıkların hâli izah edilirken onların fiil ve sözlerinin birbirine uymadığına vurgu yapılmaktadır. Münafıkların Hz. Peygamber'e "Kuşkusuz sen Allah'ın Resulüsün!" derken ağızlarından çıkan telaffuzun gerçekliğinin kalpleriyle uyuşmadığı ve gerçekte onların dürüst olmadıklarını yalancı olduklarını zikretmektedir. Özü ve sözü aynı olan, olduğu gibi görünüp görüldüğü gibi olan, sıdk yolundan ayrılmayanlar "sıddık" mahlasını hak ederler. Bu bağlamda Hz. Ebu Bekir'in "sıddık" olarak isimlendirilmesi de bunun bir kanıtıdır. Cennetten bahseden ayetlerde ise sıddıkların peygamberlerle beraber olacağından söz edilir. "Allah'a ve Resulü'ne iman edenler sıddıklardır. Onlar, Rableri katında gerçek şahitlerdir. Onlar için münasip bir mükâfat ve onların bir ışığı vardır. Bunun tam tersine kâfirliklerini sergileyen ve ayetlerimize iftira edenler cehennem halkındandır." (Kur'an Yolu, el-Hadîd, 57/19) Ayrıca sıddık, Kur'an-ı Kerim ifadesiyle her zaman hakikat ve doğruyu konuşan anlamına gelmektedir. Sıddıkların her ne olursa olsun, Allah'ın birliğine olan inancı halis kılan, sarsılmayan, sebatkâr ve sadık bir mümin olduğuna işaret edilmektedir (İzitsu, 2012, s. 135-136).

1.8. Hz. Peygamber'in Züht ve Takvası

Züht, terim olarak soğuk ve ilgisiz davranmak yüz çevirmek ve rağbet etmemek gibi anlamlara gelmektedir. Kelime olarak züht, Hak'tan alıkoyan şeyleri terk etmektir (Uludağ, 1991, s. 544). Bunu şöyle açıklayabiliriz: Madde ile yani dünya ile olan tüm bağların Hakk'a giden yolda kula engel olmamasıdır. Yani züht, kişinin bu konuda mutlaka maddeyi aşması ve maddeyi gaye hâline getirmemesi gereğini idrak etmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla züht paranın, malın ve maddenin esiri, kulu, kölesi olmamak, ona gönül ve kalpte yer vermemek anlamına gelmektedir. Dünya menfaati için ahireti satmamak ve maddi değerleri manevi değerlerin önüne geçirmemek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla züht, Kur'an ve sünnetle uyum içerisinde olmaktır. Zahitlik bir hayat tarzıdır ki bu, anlayış ve yaşayış ile gerçekleşmektedir. Züht, İslâmî yaşantının veya peygamberî yaşayışın başta gelen özü olarak hayatı şekillendirmektedir.

Takva; lügatte korkmak, çekinmek, sakınmak, dikkatli olmak gibi anlamlara gelmektedir (Pakalın, 1972, s. 386). İstilah anlamı bakımından takva, ilahi sınıra riayet hususunda duyarlılık ve yanlışlardan bilinçli bir şekilde sakınmaktır. Aynı zamanda İslami hayatın şaşmayan ve değişmeyen bir mizanıdır. Takva, imanda yakine erişmeyi, amelde ihlaslı olmayı, ahlakta ise istikamet üzere bulunmayı zorunlu kılan bir nizamdır. Takva, kalbin verdiği fetvaya riayet etmekle gerçekleşir. Bu bağlamda takva, mahalli kalp olan bir feyiz kaynağıdır. Korkmak ve sakınmak gibi takvanın iki belirgin özelliği bulunmaktadır. Fakat bu korku süfli bir korku olmayıp ulvi ve ilahî bir korkudur. Allah'ın azabına maruz kalma endişesi ve O'nun rızasını kazanamamasından kaynaklanan bir korkudur. Yalnız Allah'tan korkan ve O'nun hâkimiyetinin, mutlak hükümlerinin bilincine ulaşan kişi takva sahibi olmaktadır. Takvanın diğer bir anlamı ise sakınma korkusu artık problem olmaktan ve bu doğrultuda kişi tüm olumsuzluklardan uzaklaşmaktadır. Bu özellikleri kazanan kişi zamanla ilahî hududa riayet konusunda daha hassas ve titiz hareket etmektedir. Elde edilen özellikler sayesinde kul, dinî hükümleri belli bir disiplin çerçevesinde samimiyet ve hassasiyetle yerine getirmektedir. Bu hassasiyet sonucunda kul hem Hak hem de halk nazarında değer kazanmaktadır. Mevcut özellikleriyle takva, İslam'ın bir ölçüsüdür. İşte, bu ölçüye göre en şerefli, en değerli en üstün olan kişi Kur'an-ı Kerimin ifadesiyle şu özelliklere sahip olmuş olur: "Ey İnsanlar! Doğrusu biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Birbirinizle tanışmanız için sizleri millet ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki sizin Allah katında en değerli ve üstün olanınız en çok takva sahibi olanınızdır." (Kur'an Yolu, el-Hucurat, 49/13)

1.9. Hz. Peygamber'in Züht Hayatı

Nebiler zincirinin son halkası olan, Allah'ın sevgili kulu Hz. Muhammed (sav) her konuda olduğu gibi züht konusunda da bizlere güzel örnekler sunmaktadır. Nitekim Mescid-i Nebevi'nin çatısı altında ashabına verdiği züht eğitimiyle de geçici dünya zevklerine kul olmayan örnek bir nesil yetiştirmiştir. Allah elçisinin mübarek hayatı aynı zamanda züht hayatıdır. O, yaşamı boyunca maddeyi mutlak ve gaye değer olarak görmemiştir. Fakirliğinde de zenginliğinde de zayıf ve güçlü iken de aynı tavrı ortaya koymuş, zühdü benimsemiştir. Medine'de devlet başkanı olduktan sonra da mütevazı bir hayat

sürdürmüştür. Fakirleri kollamış ve hasır yatakta yatmayı ve arpa ekmeği yemeyi tercih etmiştir (Azzam, 1972, s. 36). İslam Devleti'nin başkanı ve harplere iştirak eden başkomutan sıfatıyla elde edilen ganimetlerden hissesine düşen gelirler sonucunda maddi imkânlarla sahip olduğu zamanlar da olmuştur. Fakat "Uhud Dağı kadar altınım olsa borcum olan miktar müstesna üç günden fazla yanımda kalmasını arzu etmem." diye buyurmuştur (el-Buhari, 118). Bu minval üzere Allah elçisi asgari ölçüler içinde dünya ile olan bağını sürdürmeye devam etmiştir. Maddi imkânlardan sınırlı bir düzeyde ve son derece mütevazı bir biçimde yararlanma yoluna gitmiştir. Hz. Peygamber (sav) dünyanın geçici bir süs olduğunu şu hadis-i şerifiyle açıklık getirmektedir: "Benimle dünya arasındaki ilgi, yolculuğu esnasında bir ağacın gölgesi altında biraz istirahat edip sonra da yoluna devam eden ve o ağacı terk eden yolcu misalidir." (el-Kazvinî, s. 1376) Allah elçisinin hayatı boyunca üst üste iki gün arpa ekmeği ile karnını doyurduğu olmamıştır.

Yine Hz. Peygamber'in (sav) zahitliğinin en önemli özelliklerinden biri de onun cömert ve kerim olmasıdır. İzah etmeye çalıştığımız hayat tarzı içinde yaşantısını sürdüren sevgili Peygamberimiz (sav) her daim cömert davranışlarda bulunmuştur. Bu hususta sayısız örneklerden biri ganimet dağıtımını sonunda Hz. Peygamber'in (sav) hissesine düşen bir sürüyü henüz Müslüman olmamış Saffan b. Ümeyye'ye bağışlamasıdır. Saffan b. Ümeyye sürüyü hayranlıkla seyrederken bu durumu fark eden Allah elçisi, Saffan b. Ümeyyeye yönelerek "Hoşuna gittiyse o sürü senin olsun." demiştir. Duyduklarına inanamayan ve sevincinden şaşkına dönen Saffan b. Ümeyye kendine gelerek Müslüman olmuştur (Sa'd, 153). Hz. Peygamber'in (sav) züht yaşantısıyla alakalı olarak hatırlaması gereken diğer bir özelliği de israfa karşı olan davranışlarıdır. Nitekim zahidane yaşantıyı lüks ve israfla birlikte düşünmek mümkün olamaz. Bu manada o, israftan uzak bir yaşantı sürdürmüştür. Hz. Ayşe validemiz evinin tavanını bir örtüyle kapatmıştır. Bunu gören Allah Resulü "Allah bize çamuru ve tuğlayı süslemekle emretmedi." diyerek müdahalede bulunmuştur (Ebu Davud, 1970, s. 385). Allah elçisi koyduğu bu tavırla israfa karşı hayatının her kademesinde göstermiş olduğu titizliği sergilemiştir. Zaten o; hayatı boyunca yemesiyle, içmesiyle ve bütün örnek yaşantısıyla hiçbir zaman israfa yönelmemiştir. O; son derecede sade, temiz, düzenli, mütevazı ve nezih bir hayata sahipti. Onun her zaman kibir ve gösterişten uzak bir yaşantısı olmuştur.

1.10. Hz. Peygamberin Hayatında Takva

Takva, sakınmak ve korkmak gibi iki mana içermektedir. Bu bağlamda Hz. Peygamber (sav) "Sizin Allah'tan en çok korkmanız benim." (el-Buhari, 2) buyurmuştur. "Gücünüz yettiği kadar Allah'tan ittika edin yani ondan sakının." (Kur'an Yolu, et-Tegabun, 64/16) Kur'an-ı Kerim'deki ifadesi Hz. Peygamber'in bütün benliğiyle uyduğu bir nassı ifade eder. Allah Resulü, mübarek hayatının her alanında yalnız ve yalnız Allah'tan korkmuştur. Her zaman büyük saygıyı sadece Allah'a göstermiş ve bütün gayreti, Allah'ın rızasını kazanmak olmuştur. Allah elçisinin şüphesiz takva anlayışının bir yönünü de Allah'ın ilahî sınırlarına Hz. Peygamber'in önüne geçebilecek kimse bulunmamasıydı. Hz. Peygamber "Benden gördüğünüz gibi namazlarınız kılın." Buyurmaktadır (Ahmed bin Hanbel, s. 53). Görüldüğü gibi Allah elçisi takva ve sakınma konusunda en ufak bir tavizde bulunmamıştır. Bundan

dolayı Kur'an-ı Kerim ifadesiyle "Hz. Peygamberimizin güzel bir örnek değil mi?" diye zikredilen ayeti bunun bir kanıtıdır (Kur'an Yolu, el-Ahzab, 33/2). Allah Resulü'nün takva anlayışı da zahitliği gibi olmuştur. Nitekim onun takva anlayışında tamamıyla büyük bir itina ve titizlikle ilahî emrin yerine getirilmesi söz konusu olmuştur. Allah elçisinin takva anlayışında hayatının her aşamasında niyet, ihlas ve samimiyet esas olmuştur. O, ihlas seviyesindeki yaşayış ve değişmez bir nizam içindeydi. Yaşamı boyunca onun takva anlayışında hiçbir zaman riya ve gösterişe mahal kalmamıştır. Hz. Peygamber, sahip olduğu takva anlayışıyla iman düzeyinde hakka'l-yakîn mertebesine ulaşmıştır. Taat ve ibadette ihlası en üst düzeyde gözetmiştir. Bütün davranışlarında ise "Emrolunduğun gibi istikamet üzere ol." (Kur'an Yolu, Hud, 11/112) ilahî emrine boyun eğmiştir.

Sonuç

Hz. Peygamber'in (sav) örnek şahsiyeti, hayatı ve ahlakı ile insanlığın ufkunda bir güneş gibi doğarak dünyayı aydınlatmıştır. Allah Resulü hayatı boyunca nezaketi, kibarlığı, merhameti, misafirperverliği ve fedakârlığıyla ashabına her zaman örnek olmuştur. Bunun yanında doğruluk ve dürüstlüğüyle, adaleti ve vefasıyla, birçok hasleti içinde barındıran yüksek ahlakıyla örnek bir hayat yaşamıştır. Adeta yürüyen Kur'an gibi ilahî mesajı insanlığa ulaştırarak gönüller kazanmıştır. Allah elçisinin en büyük arzusu, bütün insanlığı İslam'ın nuru ile aydınlatmak suretiyle beşeriyeti bu nur vasıtasıyla huzura kavuşturmak olmuştur. Hz. Peygamber'in örnek ahlaki kişiliği, davetinin başarılı hâle gelmesinde önemli bir âmildir. Onun üstün ahlaki kişiliği ve sahip olduğu erdemler, risaletin temel esaslarını teşkil etmiştir. Bu temel esasları gerçekleştirmede basamaklı bir yöntem takip etmiştir. Bunu Kur'an-ı Kerim ayetlerinde de görmek mümkündür. Mesela Mekke Dönemi'nde nazil olan ayet ve sureler genellikle inanç esaslarından bahsetmektedir. On üç yıllık bu dönem zarfında insanların önce eski yanlış ve bozuk inançları eleştirilmiştir. Bu zaman zarfında önce şirkin yerine doğru ve sağlam iman yerleştirmeye çalışılmıştır. Daha sonra İslam dininin inanç esasları ve tevhit ilkesi pekiştirildikten sonra diğer ilahî emir ve yasaklar nazil olmaya başlamıştır. Bu ilahi emir ve yasakların belli bir zaman içerisinde yayılarak kademeli şekilde nazil olması, insanların İslamiyet'i daha kolay ve çabuk benimsemesini beraberinde getirmiştir.

Hz. Peygamber'i günümüze taşırken ve onun hayatından "hareket fikhî" oluştururken, Rasûlullah'ın yaşadığı sosyal, siyasî ve ekonomik şartları göz önünde bulundurarak nasıl hareket ettiğinin iyi tespit edilmesi gerekir. Onu doğru okumazsak yanlış bir peygamber portresi ortaya koymuş oluruz. Onu doğru okuduğumuz zaman O'nun şu gerçek profili ortaya çıkmaktadır:

O, gece âbid, gündüz mücahid idi. O, hem Allah'a karşı kulluk görevini hakkıyla yapan, hem de topluma karşı görevini yerine getiren bir peygamberdi. O, rahmet peygamberiydi. O, evde iyi bir aile reisi, toplumda iyi bir cemiyet adamı, camide imam, mahkemede kadı, Mekke'de cemaat lideri, Medine'de devlet başkanıydı. Büyükle büyük, çocukla çocuktu. Fertten cemaata; cemaattan devlete giderken acele etmeden, sabırla ve emin adımlarla, şartları ve konjonktürü iyi değerlendirerek tedrici bir

usul takip etmişti. Hayatın her kesitinde O vardı. Bugün de Muhammedî bir yaşam için, hayatımızın her diliminde O olmalıdır.

Kaynakça

- Ahmet b. Hanbel. *el-Müsned*, 2/381, 5/53. Beyrut: Daru Sadr, trz.
- Akseki, Ahmet Hamdi. (1988). *Peygamberimiz ve Müslümanlık*, Ankara: Nur Yayınları.
- Azzam, Abdurrahman. (1975). *Resul-i Ekrem'in Örnek Ahlakı*, (çev. Hayrettin Karaman), İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid el-Kazvini. *Sünen-i İbn Mâce*, thk. Muhammed Fuad Abdulbâki, 2/1376.
- Ebu Davud, (1979.) *Sünen-i Ebu Davud*, 4/385. Mısır.
- Ebu İsa Muhammed b. İsa ibn Dahhak et-Tirmizi. (1887). *Şemâil-i Şerif Tercümesi*, çev: El-Hac Mehmet Raif, İstanbul.
- Ebu Zekeriyâ Yahya b. Şeref b. Müri en-Nevevî. (1980). *Riyazü's-Sâlihîn*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2/39, 250.
- Ebu'l-Kasım Cârullah Mehmed b. Ömer b. Ahmet ez-Zemahşeri. (1977). *Keşşâf*, (nşr. M. Mürsi Amir), 3/534. Beyrut: Ekin Yayınları.
- el-Kaysî el-Kureyşî el-Buşrevî ed-Dimeşkî eş-Şâfi İbn Kesir. (2021). *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim*, (thk. Yusuf Budevi), 6/401. Beyrut.
- Hamidullah, Muhammed (1992). *Resulullah Muhammed (s.a.v)*, İstanbul: İrfan Yayınları.
- İsmail Muhammed b. el-Buhari., *Sahihu'l-Buhari*, Beyrut: trz. 1/239, 7/2, 8/118.
- İzitsu, Toshihiko, (2012). *Kur'an'da Dini ve Ahlaki Kavramlar*, çev. Selahattin Ayaz, Ankara: Pınar Yayıncılık.
- Kur'an Yolu*. Erişim 10 Nisan 2024. <https://kuran.diyaret.gov.tr>
- Muhammed b. Cerir et-Taberî. (1988). *Camiü'l-Beyan*, Beyrut: Daru'l-Fikir Yayınları, 29/18-19.
- Muhammed b. Sa'd Ebu Abdullah. *et-Tehakatü'l-Tabakatü'l-Kübra*, 2/153. Beyrut: Daru Sadr trz.
- Pakalın, Mehmet Zeki, (1972). *Osmanlı Tarihi Deyimler ve Terimler Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 4/386.
- Rahman, Fazlur. (1988). *Siret Ansiklopedisi*, İstanbul: İnkılap Yayınları, 1/41, 61, 65.
- Rahman, Fazlur. (1996). *Ana Konularıyla Kur'an*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Söylemez, Mehmet Mahfuz. (2006). *Örnek İnsan Hz. Muhammed*, Çorum: Çağrı Eğitim Vakfı.
- Uludağ, Süleyman. (1991). *Tasavvuf Terimler Sözlüğü*, İstanbul: Marifet Yayınları.
- Üstün, Yakup. (1984). *Peygamberimiz Hz. Muhammed*, 30/59. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.